

σπίτια και πολυκατοικίες της μεσαίας και υψηλής τάξης, προκαλώντας τους ακόμη μεγαλύτερη δυσφορία. Στο κοινωνικό φαντασιακό, ωστόσο, η φαβέλα ποτέ δεν ενσωματώθηκε στην πόλη. Είναι πολύ σύνθηρες να ακούς, τόσο από τους κατοίκους όσο και από όσους δεν ζουν στις φαβέλες, όρους και εκφράσεις που αποκαλύπτουν αυτόν τον διαχωρισμό. Αν και η πλειοψηφία του πληθυσμού τους, που ξεπερνά το ένα εκατομμύριο, είναι δηλαδή σχεδόν το 20% του πληθυσμού της πόλης του Ρίο, αποτελείται από εργαζόμενους που συμμετέχουν στο σύνολό τους στις δραστηριότητες της πόλης, είναι σαν στη φαβέλα, ως κοινωνικό χώρο, να ενσαρκώνονταν απροσχημάτιστα οι αντιθέσεις της κοινωνίας. Βρίσκονται εκεί, σχεδόν μέσα στις καρτ-ποστάλ της «Θαυμαστής Πόλης»², ακριβώς δίπλα σε δρόμους με υπερβολικά πλούσιους ανθρώπους, διεκδικώντας τις

πολύτιμες βουνοπλαγιές που βλέπουν στη θάλασσα.

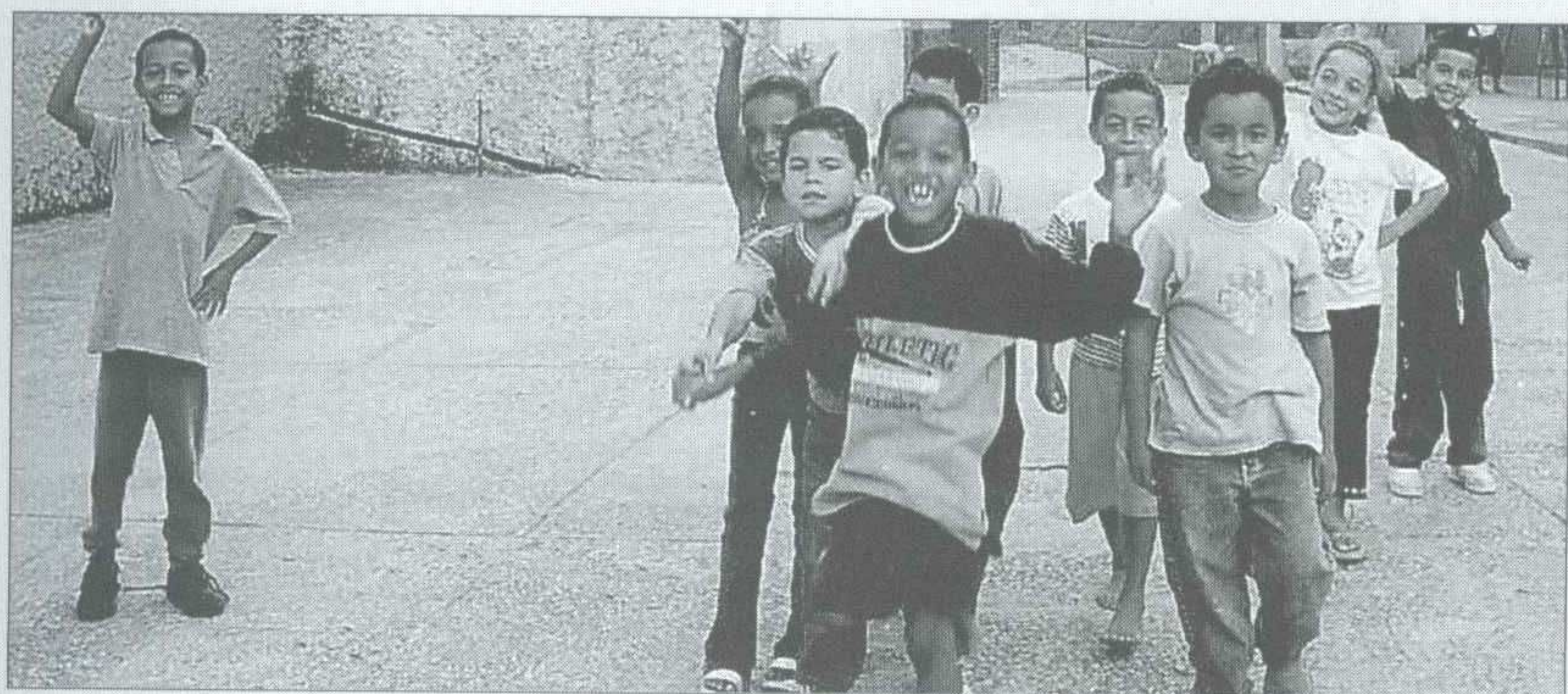
Κοιτάζοντας από πιο κοντά και μπαίνοντας μέσα στις φαβέλες, είναι εύκολο να αντιληφθείς ότι ο μύθος των «επικίνδυνων φτωχών τάξεων» είναι πολύ μακριά από την πραγματικότητα (κάτι που δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν εγκλήματα ή εγκληματίες μέσα σε αυτές). Στις περισσότερες από 500 φαβέλες της πόλης (στοιχεία του 2000) υπάρχουν πολλαπλές ανισότητες ανάμεσα στους κατοίκους τους. Συμβιώνουν άτομα με σταθερή δουλειά, που έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν τα χρήματά τους στη βελτίωση των κατοικιών τους και, ανάλογα με τη φαβέλα, υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που ζουν σε σπίτια από ξύλο, πολύ επισφαλή, που μοιάζουν πολύ στα παραπήγματα της πρώτης φαβέλας πριν από περισσότερο από έναν αιώνα. Ανισότητες υπάρχουν και ανάμεσα στις φαβέλες. Ανάλογα

με το σημείο της πόλης στο οποίο βρίσκονται και την αναγνώριση που έχουν κατακτήσει (είτε λόγω της βίας, είτε λόγω της ικανότητας οργάνωσης των κατοίκων τους) κυρίως από τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης, μπορείς να βρεις φαβέλες που συγκεντρώνουν κυβερνητικές και μη κυβερνητικές δράσεις ενώ άλλες εξακολουθούν να έχουν ανεπαρκείς και αυτοσχέδιες κατασκευές.

Αν και θεωρούμε ότι μεγάλο μέρος της ευθύνης για την ύπαρξη των φαβέλων αντιστοιχεί στην κρατική εξουσία, δεδομένου ότι ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε να χτίσει αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις για τις λαϊκές τάξεις των πόλεων, μπορούμε να πούμε ότι η κατάσταση είναι πιο περίπλοκη. Εναλλακτικές οικιστικές λύσεις, όπως οι φαβέλες, προκύπτουν, επίσης, από τα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα. Στα βορειοανατολικά, με τις συνεχείς περιόδους ξηρασίας, τα άγονα εδάφη και την έλλειψη πολιτικών, ικανών να δημιουργήσουν για τον τοπικό πληθυσμό τις συνθήκες για μια αξιοπρεπή διαβίωση, δημιουργείται ένα τεράστιο μεταναστευτικό ρεύμα προς τον «θαυμαστό Νότο», όπου «μια καλύτερη ζωή» τους περιμένει. Φτάνοντας στις μεγάλες πόλεις, όμως, η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική από την αναμενόμενη. Παρόλο που αυτά τα μεταναστευτικά ρεύματα κορυφώθηκαν τη δεκαετία του '70, μέχρι σήμερα πολλοί φτάνουν στο Ρίο, στο Σάο Πάολο και άλλες μητροπόλεις, αναζητώντας τη ζωή που προβάλλεται κυρίως από τις τηλεοπτικές σαπουνόπερες.

Η ρητορεία μεγάλου μέρους αυτών των μέσων και των μεσαίων και ανώτερων τάξεων «πουλάει» την φαβέλα ως έναν χώρο στέρισης, ανεπάρκειας αλλά και κινδύνου και βίας. Διατηρώντας, λοιπόν, αυτόν τον μύθο, τα μέσα ενημέρωσης μετατρέπουν σε θέαμα τη δράση των εμπόρων ναρκωτικών, που είναι οργανωμένοι σε «κομάντος» στις φαβέλες του Ρίο, και τις μάχες μεταξύ τους και μεταξύ αυτών και της αστυνομίας. Τη δεκαετία του '80 η πώληση

Πόλη του Θεού (Cidade de Deus) του Φερνάντο Μειρέζες, 2002

Πρόσφατη ταινία για συνοικία του Ρίο, η οποία ονομάστηκε «Πόλη του Θεού», γιατί υποσχόταν μια καλύτερη ζωή. Σ' αυτήν μετεγκαταστάθηκαν οικογένειες από άλλες γειτονιές-γκέτο που είτε είχαν πλημμύρισει είτε είχαν καεί. Το όνομα έχει διατηρηθεί, αλλά κατέληξε να αντιπροσωπεύει μια από τις πιο επικίνδυνες περιοχές της πόλης. Σύμφωνα με την ταινία εδώ γίνεται ο πιο αιματηρός πόλεμος μεταξύ συμμοριών,

που απαρτίζονταν από νέους αλλά και μικρά παιδιά.

Πρωταγωνιστής είναι ένα από τα παιδιά και η ταινία παρακολουθεί τη ζωή του καθώς μεγαλώνει, τις σχέσεις του με τους φίλους του και τους ανθρώπους της φαβέλας. Μέσα από την ενηλικίωσή του παρουσιάζεται η ιστορία της μικρής αυτής πόλης, η σταδιακή της μεταμόρφωση σε έναν τόπο όπου κανείς δεν μπορεί να αντισταθεί στο έγκλημα και τα

ναρκωτικά, όπου όλοι συμμετέχουν στη βία προσχωρώντας σε μια από τις συμμορίες. Ο ίδιος φλερτάρει με τον κίνδυνο και την παρανομία, ενώ η επιθυμία του να γίνει φωτογράφος θα του προσφέρει τελικά διέξοδο.

Εικόνες από ψηλά δείχνουν τις -σε παράταξη- στέγες από τα μικρά σπίτια της φαβέλας. Στην πορεία της ταινίας, οι εικόνες της πόλης αλλάζουν, καθώς ο πληθυσμός αυξάνεται, τα σπίτια ψηλώνουν και πυκνώνουν. Οι συνθήκες διαβίωσης όλο και χειροτερεύουν, ενώ οι εικόνες των όπλων, των ναρκωτικών και των παιδιών που αλληλοσκοτώνονται γίνεται μέρος της καθημερινότητας.

«Καμία σχέση με το Ρίο ντε Ζανέιρο όπως παρουσιάζεται στις καρτ-ποστάλ», είναι τα

λόγια του Ρουκέτα, αφηγητή-πρωταγωνιστή στην ταινία.

Στην «Πόλη του Θεού» κινηματογραφείται αυτό που διαμορφώνει στο μεγαλύτερο βαθμό τη συμπεριφορά και την ψυχική διάθεση των παιδιών, η βία που θρέφεται σε αυτές τις συνοικίες. Ακόμα και μέσα σε αυτό το σκληρό περιβάλλον φαίνεται να επιβιώνουν συναισθήματα, φιλίες και έρωτες. Η ταινία διαιρείται σε μικρότερες αυτόνομες ιστορίες προσώπων, χώρων και εποχών.

Να σημειωθεί ότι στη Βραζιλία έχει ασκηθεί οξύτατη κριτική στην ταινία και από τους κριτικούς αλλά και από τους ίδιους τους κατοίκους της φαβέλας, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η ταινία δεν απεικονίζει την πραγματικότητα.

Βάσια Έξαρχου

